

Reykjavík, 1. mars 2010.

Allsherjarnefnd Alþingis
Alþingishúsinu við Austurvöll
150 Reykjavík

Réttarfarsnefnd vísar til tölvubrúfs allsherjarnefndar Alþingis 25. febrúar 2010 þar sem þess er óskað að nefndin láti í té umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl. (þingskjal nr. 221, 197. mál). Með frumvarpinu er lagt til að bráðabirgðaákvæði verði bætt við XX. kafla laganna þess efnis að frestir til að rifta ráðstöfunum þrotamanns skuli á tímabilinu frá 8. október 2008 til 31. desember 2011 vera fjögur ár.

Í XX. kafla laga nr. 21/1991 er að finna reglur um riftun ráðstafana þrotamanns og endurgreiðslu úr hendi þess sem riftunin beinist að. Riftunareglur í 131. til 139. gr. laganna eru bundnar við nánar tilgreind atvik sem átt hafa sér stað á tilteknu tímabili fyrir frestdag við skiptin. Þessir tímafrestir eru í flestum tilvikum sex mánuðir en rýmri frestir og allt upp í tvö ár geta átt við þegar í hlut eiga þeir sem eru nákomnir þrotamanni. Að auki gildir málshöfðunarfrestur samkvæmt 148. gr. laganna, en samkvæmt því ákvæði verður þrotabúi að höfða riftunarmál innan sex mánaða frá því að skiptastjóri átti þess fyrst kost að gera kröfuna. Þessi frestur er þó tvö ár þegar í hlut eiga fjármálafyrirtæki, sbr. 4. mgr. 103. gr. laga um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, svo sem því ákvæði var breytt með lögum nr. 125/2009. Að því er best verður séð lýtur frumvarpið eingöngu að riftunarskilyrðum, sem varða aldur ráðstafana á frestdegi, en ekki málshöfðunarfresti í 148. gr. laga nr. 21/1991.

Með riftun samkvæmt XX. kafla laga nr. 21/1991 er þrotabúi kleift að ná undir skiptin eignum sem ráðstafað hefur verið í aðdraganda skipta eða leiðrétta mismunun milli kröfuhafa. Flestar riftunareglur laganna eru hlutlægar í þeim skilningi að þrotabúið þarf ekki að sanna að sá sem riftunarkrafa beinist að hafi verið grandsamur um fjárhag skuldara (þrotamanns) á þeim tíma sem riftanleg ráðstöfun fór fram. Að því gættu hefur verið talið að riftunareglum megi ekki marka of víðtækt gildissvið, þar sem þær feli í sér frávik frá grundvallarreglu fjármunaréttar um skuldbindingargildi samninga, auk þess sem þær geti dregið úr öryggi í viðskiptum. Svo sem hér verður nánar rætt fer frumvarpið í bága við þessi sjónarmið.

Í greinargerð með frumvarpinu segir að markmið þess sé „að tryggja að hægt verði að ganga frá þeim málum sem upp koma í kjölfar bankahrunsins án þess að hætta sé á að hagsmunir spillist vegna álags og tímaskorts.“ Þrátt fyrir þetta er sú regla sem frumvarpið hefur að geyma ekki bundin á einn eða annan veg við fjármálafyrirtæki. Ef frumvarpið verður að lögum yrðu því frestir til riftunar á ákveðnu tímabili rýmkaðir verulega án tillits til þess hvort viðkomandi þrotabúi tengist með nokkru mótí starfsemi fjármálafyrirtækja eða afleiðingum svokallaðs bankahruns. Þannig yrði kleift að rifta ráðstöfunum við skipti á öllum þrotabúum um tiltekið árabíl í málum, þar sem slíkt hefði annars ekki komið til álita, hvort heldur fyrir þetta árabíl eða eftir að því lyki.

Svo sem áður er rakið taka riftunarreglur XX. kafla laga nr. 21/1991 meðal annars mið af því hvort sá sem riftunarkrafa beinist að sé nákominn þrotamanni í skilningi 3. gr. laganna. Þegar þannig hagar eru riftunarfrestir rýmri eða allt að tvö ár. Í frumvarpinu er ekki tekið tillit til þessarar aðstöðu og allir frestir rýmkaðir í fjögur ár. Hér má nefna að sex mánaða frestur, sem víða er að finna í lögnum í tilvikum þegar nákomnir eiga ekki í hlut, verður áttfalt lengri verði frumvarpið að lögum.

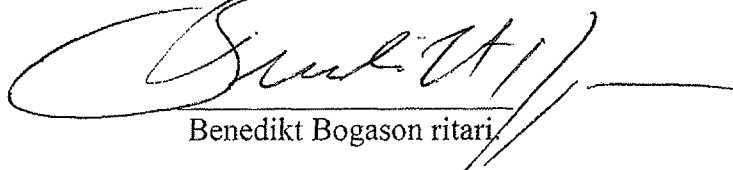
Samkvæmt frumvarpinu skal fjögurra ára riftunarfrestur ná allt aftur til 6. október 2008. Af þessu leiðir að ráðstöfun yrði riftanleg þótt slíkt hafi ekki verið að gildandi lögum í nærfellt sautján mánuði. Frumvarpið felur því í sér afturvirkni, sem mjög hlýtur að orka tvímælis hvort staðist gæti reglu 72. gr. stjórnarskrárinnar um friðhelgi eignarréttarins.

Í greinargerð með frumvarpinu segir að riftunarfrestir gildandi laga séu stuttir og ekki hugsaðir út frá ríkjandi aðstæðum. Mikill málafjöldi sé fyrirsjáanlegur með gríðarlegu álagi á þær stofnanir sem eiga í hlut. Af þessu kunni að leiða að mál dragist á langinn. Þótt þetta megi til sanns vegar færa verður ekki séð að dragast þurfi úr hömlu að bú verði tekin til skipta, enda er sú málsmeðferð venjulega hvorki flókin né umfangsmikil. Þegar krafa um gjaldþrotaskipti hefur verið tekin til greina liggur fyrir frestidagur við skiptin en af honum ráðast riftunarfrestir. Á hinn bóginn er hættara við að málshöfðunarfrestur 148. gr. laga nr. 21/1991 renni út ef skiptin ganga ekki greiðlega fyrir sig. Við þessu hefur nú verið brugðist með því að lengja þennan frest úr sex mánuðum í tvö ár við slit á fjármálafyrirtækjum, svo sem áður er getið.

Þá er þess meginatriðis að gæta að þrotabú getur að liðnum riftunarfresti samkvæmt 131. til 139. gr. laga nr. 21/1991 náð fram riftun á grundvelli almennu riftunarreglunnar í 141. gr. laganna, enda er hún ekki bundin við aldur ráðstöfunar á frestdegi. Þótt skilyrði þeirrar reglu lúti að huglægum atriðum verður ekki séð að nein vandkvæði geti almennt verið á að beita henni í þeim tilvikum, sem þetta frumvarp virðist taka mið af.

Að öllu því virtu sem hér hefur verið rakið mælir réttarfarsnefnd eindregið gegn því að frumvarp þetta verði að lögum.

Virðingarfyllst,
f.h. réttarfarsnefndar

Benedikt Bogason ritari.